

«Хронология» фанининг
2018/2019 ўқув йили учун мўлжалланган
СИЛЛАБУСИ

Фаннинг қисқача тавсифи						
ОТМнинг номи ва жойлашган манзили:	Гулистон давлат университети			Гулистон шаҳри, IV мавзе		
Кафедра:	Тарих кафедраси			“Ижтимоий-иқтисодиёт” факультети		
Таълим соҳаси ва йўналиши:	120000-Гуманитар фанлар	5120300-Тарих (мамлакатлар ва минтақалар бўйича)				
Фанни (курсни) олиб борадиган ўқитувчи тўғрисида маълумот:	Сангирова Дилором Хужамкуловна	e-mail:		dilorom456@umail.uz		
Дарс вақти ва жойи:	Иқтисодиёт биноси 313- аудитория	Курснинг давомийлиги:		02.09.2018-20.01.2019		
Индивидуал график асосида ишлаш вақти:	Чоршанба ва жума кунлари 15.00 дан 17.00 гача					
Фанга ажратилган соатлар	Аудитория соатлари				Мустақил таълим:	30
	Маъруза:	18	Амалиёт	36		
Фаннинг бошқа фанлар билан боғлиқлиги :	Хронология фани жаҳон тарихи, археология, этнография, астрономия, табиатшунослик, ўлкашунослик, география каби фанлар билан узвий боғлиқдир.					
Фаннинг мазмуни						
Фаннинг долзарблиги ва қисқача мазмуни:	Фаннинг мақсади ва вазифалари Талабаларга хронология фанининг жамият тараққиёти тарихини ўрганишда тутган ўрни, тарихий хронологиянинг ривожланиши ҳақида тушунча бериш; Турли халқларда турли даврларда мавжуд бўлган хилма – хил тақвимлар ва вақт ўлчов бирликлари билан таништириш, уларнинг аҳамиятини тушунишда ёрдам бериш.					
	Фанни ўзлаштирган талабанинг малакавий даражалари Фанни ўзлаштирган талаба хронология фанининг ривожланиш тарихи, тарихий хронологиянинг тараққиёти, вақт ўлчов бирликларининг турлари, турли даврлар ва халқларда қўлланилган календарлар ва улардаги фарқлар ҳақида минимум билимларга эга бўлишлари лозим. Талаба ўзлаштираётган фан бўйича эгаллаган билимларини таҳлил қилиш; хронология соҳасида жаҳон ҳамжамияти томонидан тўпланган тарихий тажрибани илмий ва педагогик амалиётда самарали қўллаш <i>малакаларига эга бўлиши</i> керак.					
Талабалар учун талаблар	<ul style="list-style-type: none">- университет ички тартиб - интизом қоидаларига риоя қилиш;- ўқитувчига ва гуруҳдошларга нисбатан ҳурмат билан муносабатда бўлиш;- уяли телефонни дарс давомида ўчириш;- берилган уй вазифаси ва мустақил иш топшириқларини ўз вақтида ва сифатли бажариш;- кўчирмачилик (плагиат) қатъиян ман этилади;- дарсларга қатнашиш мажбурий ҳисобланади, дарс қолдирилган ҳолатда қолдирилган дарслар қайта ўзлаштирилиши шарт;- дарсларга олдиндан тайёрланиб келиш ва фаол иштирок этиш;- талаба ўқитувчидан сўнг, дарс хонасига - машғулотга киритилмайди;					

	- талаба рейтинг баллидан норози бўлса эълон қилинган вақтдан бошлаб 1 кун мобайнида апелляция комиссиясига мурожат қилиши мумкин
Электрон почта орқали муносабатлар тартиби	Профессор-ўқитувчи ва талаба ўртасидаги алоқа электрон почта орқали ҳам амалга оширилиши мумкин, телефон орқали баҳо масаласи муҳокама қилинмайди, баҳолаш фақатгина университет ҳудудида, ажратилган хоналарда ва дарс давомида амалга оширилади. Электрон почтани очиш вақти соат 15.00 дан 20.00 гача

Фандан ўтиладиган мавзулар ва улар бўйича машғулот турларига ажратилган соатларнинг тақсимооти

Т/р	Фаннинг бўлими ва мавзуси, маъруза мазмуни	Соатлар		
		Жами	Маъруза	Амалий машғулот
1.	Хронология фанининг шаклланиши ва тараққиёти.	6	2	4
2.	Календарлар ва уларнинг турлари	6	2	4
3.	Шарқ мамлакатларининг календарлари	6	2	4
4.	Қадимги Рим, Греция календарлари. Юлий Цезарнинг календар ислоҳати	6	2	4
5.	Ҳижрий йил ҳисоби	6	2	4
	ОН			
6	Эралар ва уларнинг турлари	6	2	4
7	Ўрта Осиёда қўлланилган календарлар	6	2	4
8	Григорий календарининг қабул қилиниши	6	2	4
9	Замонавий календарлар лойиҳалари. Вақт минтақаси.	6	2	4
	ОН			
	ЯН			
	Жами			
		54	18	36

Мавзулар ва қўриладиган асосий масалалар

№	М а в з у	Қ ў р и л а д и г а н м а с а л а л а р	Информацион - услубий таъмином
1	2	3	4
1.	Хронология фанининг шаклланиши ва тараққиёти	Курснинг мақсад ва вазифалари. Тарихий ва астрономик хронология. Европада хронология фанининг вужудга келиши ва тараққиёти. Ўрта Осиё олимларининг хронология ривожланишига қўшган ҳиссаси. Ҳафта ва унинг дастлабки шакллари. Сутка ва унинг дастлабки шакллари. Куёш ва юлдуз суткалари ва уларнинг узунлиги. Дастлабки соатлар ва уларнинг қўлланилиши. Миср кум ва сув соатлари. Қадимги Бобил куёш соати. Замонавий соатлар.	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, Қ1, Қ2, Қ4, Қ6, Қ8, Қ17, Қ18

2.	Календарлар ва уларнинг турлари	Календар атамаси. Календар йили. Тропик йил ва календар йили. Вактнинг табиий ва сунъий бирликлари. Қуёш календари ва унинг узунлиги. Ой календари. Ой фазаларининг ўзгариши. Ой-қуёш календари. Ой-қуёш календарларидаги Клеостада, Метон, Калипп, Гиппарх цикллари	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, Қ4, Қ5, Қ6, Қ7, Қ8
3.	Шарқ мамлакатларининг календарлари	Қадимги Эрон календари. Яздигирд III календарининг жорий этилиши. Умар Хайём календари. Қадимги Миср календари. Қадимги Ҳинд қуёш, ой ва ой-қуёш календарлари. Сака календари. Қадимги Ҳинд календар эралари. Қадимги арабларда йил ҳисоби. Қадимги араб ой календари. V асрда арабларнинг ой-қуёш календарига ўтиши. «VIII асрда ой календарининг қўлланилиши. Месопотамияда ишлатилган календарлар. Туркияда қўлланилган календарлар. Қадимги Хитой календари. Шарқий Осиё мамлакатлари календарларидаги 60-йиллик циклнинг қўлланилиши.	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, Қ1, Қ2, Қ4, Қ6, Қ8, Қ10, Қ11, Қ16, Қ19
4.	Қадимги Рим, Греция календарлари. Юлий Цезарнинг календар ислоҳати	Қадимги грек календарлари. Қадимги грек календарларида ўн учинчи ойнинг жорий этилиши. Қадимги Грецияда Олимпиа йил ҳисобининг қўлланилиши. Қадимги Римда календарлар. Эрамизда аввалги VIII асрда Қадимги Римда қўлланилган Ромул Ой календари. Эрамизда аввалги VII асрда Нума Помпилийнинг календар ислоҳати. «Нума йили»нинг узунлиги. Эрамизда аввалги V асрда Рим ой-қуёш календарининг тузилиши. Эрамиздан аввалги 46 йилда Юлий Цезарнинг буйруғига кўра Созиген томонидан янги календарнинг тузилиши.	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A8, Қ6, Қ7, Қ8, Қ11
5.	Ҳижрий ҳисоби йил	Ҳижрий-қамарий йил. Ҳижрий-қамарий йил ой номлари ва уларнинг маънолари. Ҳижрий-қамарий йилни Григорий календари йилига ва Григорий календари йилини ҳижрий-қамарий йилга айлантириш формулалари. Ҳижрий-шамсий йил ҳисоби. Ҳижрий-шамсий календар ой номлари. Ҳижрий-шамсий календар йили.	A1, A2, A3, A5, A6, A7, A8, Қ1, Қ6, Қ8, Қ11, Қ14
6	Эралар уларнинг турлари ва	Тарихий-сиёсий, афсонавий ва диний эралар. Олимпиада эраси ва унинг қўлланилиши. Консуллар бўйича йил ҳисоби. «Римга асос солиниши эраси». Набонассар эраси. Август эраси. Диоклетиан эраси. Милодий йил ҳисоби. Аҳмад ал-Фарғонийнинг ва Абу Райҳон Берунийнинг асарларида эралар тўғрисидаги маълумотлар.	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, Қ1, Қ2, Қ6, Қ7, Қ8
7	Ўрта Осиёда қўлланилган календарлар	Зардўшт қуёш календари. VII асрда Зардўшт қуёш календарининг ислоҳ қилиниши. Хоразм қуёш календари. Абу Райҳон Бурунийнинг «Осор-ул боқиа» асарида Хоразм қуёш календари ҳақидаги маълумотлар. Мучал календари. Маҳмуд Қошғарийнинг «Девону луғотут турк» асарида мучал календари ҳақидаги маълумотлар. XX асрда	A1, A2, A3, A5, A6, A7, A8, Қ1, Қ6, Қ7, Қ11, Қ13, Қ14

		Ўзбекистонда қўлланилаган календарлар.	
8	Григорий календарининг қабул қилиниши	Юлиан календаридagi камчиликларнинг 1324 йилда Византиялик олим Никифор Григора томонидан аниқланиши. 1414 йилда кардинал Пьер д'Аъли ташаббуси билан календар масаласининг муҳокама қилиниши. XVI асрда Юлий календар масаласи Латеран ва Триден соборлари кўриб чиқилиши. 1582 йилда Рим папаси Григорий XIII нинг буйруғи билан календар ислохоти бўйича махсус комиссиянинг тузилиши. Луизи Лилио лойиҳаси. Календар лойиҳасининг папа Григорий XIII томонидан қабул қилинганлиги. Қабул қилинган лойиҳадagi тузатишлар. Григорий календаридagi кабиса йиллари. Григорий календарининг XVI-XX асрларда умумевропа календар сифатида қабул қилиниши. Дунёнинг бошқа ҳудудларида Григорий календарининг қабул қилиниши.	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, Қ1, Қ6, Қ7, Қ8, Қ11, Қ17
9	Замонавий календарлар лойиҳалари. Вақт минтақаси	Григорий календаридagi камчиликлар. Ўн уч ойлик календар лойиҳалари. XVIII асрнинг охирларида М.Армелиннинг календар лойиҳаси. 1834 йилда Мастрофонининг календар лойиҳаси. XX асрда «абадий календар»ни тузиш учун олиб борилган ҳаракатлар. 1923 йила Миллатлар Лигасида календар ислохоти юзасидан олиб борилган ишлар. Ўн уч ойлик календарнинг камчиликлари. Ўн икки ойлик календар лойиҳалари. Маҳаллий ва минтақа вақти. Вақт минтақалари. Ўзбекистонда минтақа вақти. Гринвич меридиани. Декрет вақти. Вақт хизмати.	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, Қ1, Қ6, Қ7, Қ8, Қ11, Қ17

Мустақил иш мазмуни

Мустақил таълим учун фан бўйича жами 30 соат ажратилган.

Ушбу соатлар тахминан қуйидаги тартибда тақсимланади:

- маъруза конспектини ўқиб, оралиқ назоратга тайёрланиш – 9 соат.
- семинар машғулотларига тайёргарлик кўриш – 11 соат.
- коллоквиумга тайёргарлик кўриш, мустақил ишлар юзасидан ҳисоботни тайёрлаш – 10 соат.

Ишчи ўқув дастурининг мустақил таълимга оид бўлим ва мавзулари	Мустақил таълимга оид топшириқ ва тавсиялар	Бажарилиш муддатлари	Ҳажми (соатда)
Таклиф этилган мавзу юзасидан тақдимот тайёрлаш ва уни ўтказиш	Талабалар танланган мавзу юзасидан таклиф этилган Интернет сайтларидан зарур маълумотларни йиғишлари, уларни таҳлил қилишлари, тўпланган материаллар асосида «Power Point» дастурида тақдимот тайёрлашлари керак. Бунда талабаларнинг ўзларининг мустақил, ижодий фикрлари баён этилиши лозим.	1-3- ҳафта	2

Танланган календар тизими ҳақида маълумот тўплаш ва у ҳақида ижодий иш тайёрлаш	Талабалар ушбу мустақил ишни бажаришда қиёсий таққосаш усулидан фойдаланиб, турли календар тизимларини таҳлил қилишлари лозим. Бунда танланган календар тизимининг юзага келишига сабаб бўлган ижтимоий-иқтисодий ва бошқа омиллар, уларнинг ўзига хос ва фарқли хусусиятлари, бошқа календар тизимлари билан мувофиқлиги ҳақидаги маълумотлар таҳлил қилинади.	4-5-ҳафта	2
Танланган давр, эра, йил, цикллار ҳақида маълумот тўплаш ва у ҳақида ижодий иш тайёрлаш	Талабалар ўзлари танлаган давр, эра, йил, цикллار ҳақида қуйидаги маълумотларни тўплашлари ва шу асосда ижодий иш тайёрлашлари зарур: ушбу йил ҳисобларининг вужудга келиш тарихи, улар қўлланилган давр ва ҳудуд, эра редукцияси асосида бошқа вақт ҳисоби тизимлари билан мувофиқлиги.	6-7-ҳафта	2
Тарихий метрологияга оид ижодий иш тайёрлаш	Талабалар ўзлари танлаган вақт ўлчов бирлигини қуйидаги талаблар асосида таҳлил қилиши лозим: ўлчов бирлигининг юзага келиш омиллари, у қўлланилган давр ва ҳудуд, унинг турли даврлардаги қиймати, Халқаро ўлчов тизимига мувофиқлиги	8-9 –ҳафта	2
Ўрта Осиёда қўлланилган календарлар ва вақт ўлчов бирликлари тарихи ҳақида маълумот тўплаш ва ижодий иш тайёрлаш	Ўрта Осиёда қўлланилган календарлар ва ўлчов бирликлари тарихи ҳақида маълумот тўплаш ва ижодий иш тайёрлаш.	10-11-ҳафта	2
Жами			10

«Хронология» курсидан рейтинг ишланмаси

Назорат тури	Рейтинг баҳолашлар			Жами	Саралаш бали
	1	2	3		
ЖН (40 %) шу жумладан	9	16	15	40	22
ОН (30 %)		15	15	30	16
ЯН (30 %)			30	30	16
Жами:				100	55

«Хронология» курсидан баҳолаш мезони ЖНни баҳолаш

Хронология фани бўйича жорий баҳолаш талабанинг амалий машғулотидаги ўзлаштиришини аниқлаш учун қўлланилади. ЖН ҳар бир амалий машғулотида сўров ўтказиш, савол ва жавоб, мустақил ишлар топшириқларини бажариш ва ҳимоя қилиш каби шаклларда амалга оширилади. Талабага ЖН да бутун баллар қўйилади.

Талабанинг амалий машғулотларни ўзлаштириш даражаси қуйидаги мезон асосида аниқланади

Баҳолаш кўрсаткичи	Баҳолаш мезонлари	рейтинг бали
Аъло, 86-100%	Етарли назарий билимга эга. Топшириқларни мустақил бажарган. Берилган саволларга тўлиқ жавоб беради. Саволнинг моҳиятига тўлиқ тушунади. Аудиторияда фаол. Ўқув тартиб интизомига тўлиқ риоя қилади. Топшириқларни намунали расмийлаштирган.	4
Яхши, 71-85%	Етарли назарий билимга эга. Топшириқларни бажарган. Берилган саволларга етарли жавоб беради. Масаланинг моҳиятини тушунади. Ўқув тартиб интизомига тўлиқ риоя қилади.	3
Қониқарли, 55-70%	Топшириқларни ечишга ҳаракат қилади. Берилган саволларга жавоб беришга ҳаракат қилади. Саволнинг моҳиятини чала тушунган. Ўқув тартиб интизомига риоя қилади.	2
Қониқарсиз 0-54%	Талаба амалий машғулот дарси мавзусига назарий тайёрланиб келмаса, мавзу бўйича топшириқ ва саволларига жавоб бера олмаса, дарсга суут қатнашса билим даражаси қониқарсиз баҳоланади	1

4.3. ОНни баҳолаш

Оралиқ назорат “Хронология” фанининг бир неча мавзуларини қамраб олган бўлими бўйича, тегишли назарий ва амалий машғулотлар ўтиб бўлингандан сўнг ёзма ва тест сўрови шаклида амалга оширилади. Бундан мақсад талабаларнинг тегишли саволларни билиши ёки муаммоларни ечиш кўникмалари ва малакалари аниқланади. Ўқув йилининг 1-семестрида 2-та ОН ўтказиш режалаштирилган бўлиб, жами 30 балдан иборат. ОН назорат ишлари ёзма иш ва тест усулида ўтказилиши назарда тутилган, ёзма иш ва тест саволлари ишчи ўқув дастур асосида тайёрланади. ОН га ажратилган баллдан 55% дан паст балл тўплаган талаба ўзлаштирмаган ҳисобланади. ОН ни ўзлаштирмаган талабаларга қайта топшириш имконияти берилди. ОН бўйича олинган тестлар кафедра мудирини раҳбарлигида ташкил этилади ва кафедрада ўқув йилининг охиригача сақланади.

4.4. ЯНни баҳолаш

Якуний назорат “Хронология” фанининг барча мавзуларини қамраб олган бўлиб, назарий ва амалий машғулотлар ўтиб бўлингандан сўнг ёзма равишда амалга оширилади. Бундан мақсад талабаларнинг фан бўйича ўзлаштириш кўрсаткичлари, яъни билим даражаси ёки муаммоларни ечиш кўникмалари ва малакалари аниқланади. ЯН назорат ишлари тест усулида ҳам ўтказилиши назарда тутилган, тест саволлари ишчи ўқув дастури асосида тайёрланади. ОН ва ЖНларга ажратилган баллдан 55% дан паст балл тўплаган талаба ўзлаштирмаган ҳисобланади ва ЯНга киритилмайди. ЯНни ўзлаштирмаган талабаларга қайта топшириш имконияти берилди. ЯН бўйича олинган ёзма иш вариантлари кафедра мудирини раҳбарлигида тузилади ва деканатларга топширилади.

Тест усулида ЯН ни баҳолаш мезонлари:

ЯН тест усулида ўтказилганда талабанинг жавоблари 30 баллик тизимда баҳоланади. Бунда тестга ажратилган 30 балл саволлар сонига бўлиниб, бир саволга қўйилган балл топилади (1 балл) уни тўғри жавоблар сонига кўпайтириб талабанинг ЯН да тўплаган баллари аниқланади.

Информацион - методик таъминот АСОСИЙ АДАБИЁТЛАР

№	Муаллиф, адабиёт номи, тури, нашриёт, йили, ҳажми	Кутубхона
---	---	-----------

		да мавжуд нухаси
1.	Климишин.И.А. Календарь и хронология.	1, Эл.вар.
2.	Каменцева Е.И. Хронология: Учеб пособие.	
3.	Пронштейн А.П., Кияшко В.Я. Хронология.	1
4.	Леонтьева Г.А., Шорин П.А., Кобрин В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений.	5
5.	Ермолаев И. П. Историческая хронология.	Эл. вар.
6.	Селешников С.И. История календаря и хронология.	Эл. вар.
7.	Қодиров А. Вақт ва календар.	
8	Сангирова Д., Л.Қодирова. Хронология. ЎУМ. ГулДУ, 2013 й.	10

5.2. ҚЎШИМЧА АДАБИЁТЛАР

№	Муаллиф, адабиёт номи, тури, нашриёт, йили, ҳажми	Кутубхонада мавжуд нухаси
1.	Абу Райҳон Беруний. Танланган асарлар, Т. I. Ўтмиш халқлардан қолган ёдгорликлар. - Т.: Фан, 1968.	Электрон вариант
2.	Абу Райҳон Беруний. Танланган асарлар. Т.II. Ҳиндистон. – Т.: Фан, 1965.	
3.	Абдурахмонов А. Саодатга элтувчи билим. I-II китоб. – Т.: Мовароуннахр. 2003.	
4.	Бакулин П.И., Блинов Н.С. Служба точного времени. –М., 1968.	
5.	Баринов В.А. Время и его измерение. – М., 1949.	
6.	Володомонов Н.В. Календарь: ўтмишда, ҳозир ва келажакда. – Т.: Ўзбекистон, 1976	Эл.вар.
7.	Ивановский М. Вчера, сегодня, завтра. – Л., 1958.	
8.	Идельсон Н.И. История календаря // Этюды по небесной механике. – М.: Наука. 1976.	
9.	Ҳакимов М. Туркистон халқлари қўллаган тақвимлар. – Т.: Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти, 1999.	Эл.вар.
10.	Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии. Новый год. – М.: Наука. 1985.	
11.	Вохидов Ш., Қодиров А. Хронология ва метрология. Қисқача маълумотнома. – Т., Янги аср авлоди, 2010.	1
12.	Грамм М.И. Занимательная энциклопедия мер, единиц и денег. - Урал, Урал ЛТД, 2000.	Электрон вариант
13.	Мамадазимов М. Улуғбек ва унинг расадхонаси. – Т.: Ўзбекистон. 1994.	
14.	Матвиевская Г.П., Розенфельд Б.А. Математики и астрономы мусульманского средневековья и их труды (VIII-XVII вв). Т.П . –М., 1983.	
15.	Нейгебауер О. Точные науки в древности. - М.: Наука. 1968.	
16	Умар Хайём. Наврўзнома. Таржимон Урфон Отажон. - Т.: Мехнат. 1990.	3, Эл.вар.
17	Хауз Д. Гринвичское время и открытие долготы. - М.: Мир. 1983.	
18	Хокинс Ж. Разгадка тайны Стоунхенджа. - М.: Мир.1966.	
19	Цыбульский В.В. Современные календари стран Ближнего и Среднего Востока: Синхронистические таблицы и пояснения. - М.: Наука. 1964.	
20	Хинц В. Мусульманские меры и единицы веса с переводом в метрическую систему. М.: Наука, 1970.	Эл.вар.
21	Депман И. И. Меры и метрическая система. Л.: Просвещение, 1953.	
22	Бурдун Г. Д. Справочник по Международной системе единиц. 3-е изд. М.: Изд-во стандартов, 1980.	
23	Ўзбекистон Миллий энциклопедияси (барча томлари). -Т.: «Ўзбекистан	12

Интернет сайтлари рўйхати:

1. www.ziynet.uz
2. www.wikipedia.org
3. <http://5ka.ru>
4. www.xronos.ru
5. www.kalendar.onego.ru
6. www.astrogalaxy.ru
7. <http://dic.academic.ru>
8. <http://evolutsia.com/>
9. <http://calendar.x0.ru/systems/grigorian>
10. www.historic.ru

Фаннинг силлабуси “Тарих” кафедраси умумий йиғилишида 2018 йил _____08_____ _1_-сон қарори билан тасдиқлаш учун Факультет УМК сига тавсия этилади.

Кафедра мудири: _____ С.Қудратов

***Изоҳ.** Фан силлабуси Факультет УМК си томонидан Университет УМК сига тавсия қилинади. Университет УМКсида кўриб чиқилгандан кейин Илмий кенгаш қарори билан тасдиқланади.

